

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

गुरुवार, जून ५, २००३/ज्येष्ठ १५, शके १९२५

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग चार-ब

महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र अधिनियमांन्वये तयार केलेले (भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांन्वयतिरिक्त) नियम व आदेश.

आदिवासी विकास विभाग

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ४ जून २००३

अधिसूचना

महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २०००.

क्रमांक एसटीसी-१००१/प्र. क्र. २७ (भाग-२)/का. १०.---ज्याअर्थी, महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० (२००१ चा महा. क्र. २३) याच्या कलम १८ च्या पोट-कलम (१) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे, जनतेकडून नियमाच्या मसुद्यातील तरतुदीसंबंधी सूचना व हरकती मागविण्यासाठी शासकीय अधिसूचना,

आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक एसटीसी.१००१/प्र.क्र.२७(भाग-२)/का.१०, दिनांक २१ डिसेंबर, २००१ अन्वये महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम, २००१ चा मसुदा महाराष्ट्र असाधारण राजपत्र, दिनांक २६ डिसेंबर, २००१ भाग चार-ब, पृष्ठ ४३ ते ५६ वर प्रसिद्ध केला होता.

आणि ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३४२ खालील दिनांक ६ सप्टेंबर, १९५० रोजीच्या राष्ट्रपतींच्या पहिल्या आदेशात आणि महाराष्ट्र राज्याच्याबाबतीत संसदेने वेळोवेळी सुधारणा केलेल्या अनुसूचित जमातीच्या यादीत सूचीबद्ध केलेल्या अनुसूचित जमातीबाबत त्यांच्या प्रमाणपत्राची तपासणी करण्यासाठी तपासणी समितीने अनुसरावयाची आवश्यक ती विशिष्ट कार्यपद्धती लक्षात घेता, राज्य शासनाने, उक्त अधिनियमाच्या उक्त कलम १८ अन्वये अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देण्यासाठी व त्याची तपासणी करण्यासाठी स्वतंत्र नियम तयार करण्याचा निर्णय घेतलेला आहे ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य शासनाने उक्त प्रारंभिक मसुद्याबाबत, आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्याकडे आलेल्या सर्व हरकती व सूचना विचारात घेतलेल्या आहेत आणि महाराष्ट्र अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम, २००३ याच्या मसुद्याला अंतिम रूप देण्यात आलेले आहे ;

त्याअर्थी, आता, महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० (२००१ चा महा. क्र. २३) याच्या कलम १८ च्या पोट-कलम (१) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा, आणि त्याबाबतीत त्यास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून महाराष्ट्र शासन, याद्वारे अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींना अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे देण्याचे व त्यांच्या पडताळणीचे विनियमन करण्यासाठी पुढील नियम करीत आहे :---

१. संक्षिप्त नाव व प्रारंभ :---(१) या नियमांस महाराष्ट्र अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम, २००३ असे म्हणावे.

(२) ते, शासन राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे ज्या दिनांकास विनिर्दिष्ट करील अशा दिनांकापासून अंमलात येतील.

२. व्याख्या.—(१) या नियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) अधिनियम म्हणजे महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग जातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० (२००१ चा महा. क्र.२३);

(ख) अपील प्राधिकारी म्हणजे सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र देण्याचा अर्ज नाकारणाऱ्या आदेशाविरुद्धच्या अपीलांची सुनावणी व त्यांवर निर्णय करण्यासाठी शासनाने अधिनियमाच्या कलम ५ च्या पोट-कलम (१) अन्वये प्रसिद्ध केलेल्या राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे विनिर्दिष्ट केलेला अधिकारी किंवा प्राधिकारी ;

(ग) अर्जदार म्हणजे अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र मिळविण्यासाठी किंवा अशा प्रमाणपत्राची पडताळणी करण्यासाठी अर्ज करते, ती व्यक्ती ;

(घ) नमुना म्हणजे या नियमांना जोडलेला नमुना ;

(ड) राष्ट्रपतींचा आदेश म्हणजे महाराष्ट्र राज्याच्याबाबतीत अनुसूचित जमातीची यादी अधिसूचित करणारे, भारताचे संविधान याच्या अनुच्छेद ३४२ अन्वये व वेळोवेळी संसदेने केलेल्या सुधारणेनुसार भारताच्या राष्ट्रपतींनी दिलेला आदेश ;

(च) नातेवाईक म्हणजे अर्जदाराच्या वडिलांच्या बाजूकडील रक्ताचा नातेवाईक ;

(घ) अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र म्हणजे सक्षम प्राधिकाऱ्याने अर्जदार ज्या जमातीचा आहे ती अनुसूचित जमात दर्शवून दिलेले प्रमाणपत्र ;

(ज) वैधता प्रमाणपत्र म्हणजे सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून देण्यात आलेले अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र विधिग्राह्य करणाऱ्या अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीने दिलेले प्रमाणपत्र.

(२) या नियमांत वापरण्यात आलेले परंतु व्याख्या न केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना अधिनियमात अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

३. सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळण्याची कार्यपद्धती --

(१) कोणत्याही अनुसूचित जमातीचा दावा करणारी व तदनुसार अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळण्याची इच्छा असलेली कोणतीही व्यक्ती सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे नमुना "अ" मध्ये अर्ज सादर करील.

(२) अर्जदार, प्राधिकृत अधिकाऱ्यासमोर किंवा न्यायालयासमोर रीतसर शपथ घेतलेले नमुना अ-१ मधील प्रतिज्ञापत्र पुढील गोष्टी नमूद करून अर्जासोबत दाखल करील.—

(क) तो दावा करित असलेल्या अनुसूचित जमातीचा, आदिवासी जमातीचा, जमातीच्या भागाचा किंवा गटाचा तपशील ;

(ख) धर्म ;

(ग) तो मूळचा ज्या ठिकाणाचा असेल ते ठिकाण ;

(घ) त्याने महाराष्ट्र राज्यात किंवा इतर कोणत्याही राज्यात अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र देण्यासाठी अर्ज केलेला होता काय ?

(ड) महाराष्ट्र राज्यात किंवा इतर कोणत्याही राज्यात त्याच्या जवळच्या कोणत्याही नातेवाईकाला कोणतेही अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र देण्यात किंवा नाकारण्यात आले होते काय ?

(३) अर्जदार, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी आपल्या अर्जासोबत पुढील दस्तऐवजांच्या साक्षांकित प्रती देईल आणि त्यांच्या मूळ प्रती सक्षम प्राधिकाऱ्याने मागितल्यावर सादर करील :—

(क) (एक) अर्जदाराचा, त्याच्या वडिलांचा किंवा वडिलांच्या बाजूकडील वयस्क नातेवाईकाचा जन्म नोंदीचा उतारा ;

(दोन) अर्जदाराचा, उपलब्ध असल्यास, त्याच्या वडिलांचा किंवा आजोबांचा प्राथमिक शाळा प्रवेश नोंदवहीतील उतारा ;

(तीन) अर्जदाराचा व त्याच्या वडिलांचा प्राथमिक शाळा सोडल्याचा दाखला ;

(ख) अशा अनुसूचित जमातीच्या अधिसूचनेच्या दिनांकापूर्वी अनुसूचित जमातीबाबत किंवा निवासाच्या सर्वसाधारण ठिकाणाबाबतचा लेखी पुरावा ;

(ग) अर्जदाराचे वडील किंवा रक्तसंबंधित नातेवाईक शासकीय किंवा इतर कोणत्याही सेवेत असल्यास, जमातीचा उल्लेख असलेला सेवा अभिलेखातील (पुस्तकातील) उतारा ;

(घ) असल्यास, तपासणी समितीने दिलेले, अर्जदाराच्या वडिलांचे किंवा काकांचे किंवा वडिलांच्या बाजूकडील इतर कोणत्याही वयस्क नातेवाईकांचे वैधता प्रमाणपत्र ;

(ड) कोणतीही असल्यास, महसुली नोंद किंवा ग्रामपंचायतीतील नोंद, आणि

(च) कोणताही असल्यास, इतर संबंधित लेखी पुरावा.

(४) जर, अर्जदार खंड (क) ते (च) मध्ये उल्लेखिलेला कोणताही एक किंवा अनेक दस्तऐवज सादर करण्यास असमर्थ असेल तर, अशा प्रकरणी, अर्जदार त्याबाबतची कारणे आपल्या शपथपत्रात नमूद करील आणि सक्षम प्राधिकाऱ्यास त्यावर विचार करता येईल व त्यास योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, गुणावगुणांवरून दाव्याचा निर्णय देईल.

४. अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र देण्यासाठी किंवा प्रमाणपत्राचा अर्ज नाकारण्यासाठी सक्षम प्राधिकाऱ्याने अनुसरावयाची कार्यपद्धती.---(१) विशिष्ट जमातीला अनुसूचित करणाऱ्या राष्ट्रपतींच्या आदेशाच्या अधिसूचनेच्या दिनांकास जो स्वतः किंवा ज्याचे वडील/आजोबा त्या सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या प्रादेशिक अधिकारितेत सामान्यतः राहत होते अशा अर्जदाराच्याबाबतीत अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देण्याची सक्षम प्राधिकाऱ्यास अधिकारिता असेल.

(२) अर्जदार किंवा त्याचे वडील/आजोबा त्या सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारितेतील कोणत्याही ठिकाणाचे सर्वसाधारण रहिवाशी नव्हते त्याबाबतीत, सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या प्रादेशिक अधिकारितेतील सेवा, नोकरी, शिक्षण किंवा तुरुंगातील बंदिवास इत्यादि प्रयोजनांसाठी अर्जदाराचा तात्पुरता रहिवास, अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देण्यासाठी त्या सक्षम प्राधिकाऱ्याला अधिकारिता प्रदान करणार नाही.

(३) अधिनियमाच्या कलम-३ अनुसार अर्ज मिळाल्यावर अर्जदाराने सर्व बाबतीत परिपूर्ण माहिती दिलेली आहे याबाबत सक्षम प्राधिकारी खात्री करील आणि अर्जाबरोबर दिलेल्या दस्तऐवजांच्या यादीसह अर्ज मिळाल्याची पोच दिनांकासह देईल.

(४) सक्षम प्राधिकारी अशा अर्जाची नोंदवही नमुना-“ब” मध्ये ठेवील.

(५) सक्षम प्राधिकारी अर्जदाराच्या दाव्याची छाननी करील आणि दाव्याच्या खरेपणाबद्दल स्वतःची खात्री करील.

(६) सक्षम प्राधिकारी दस्तऐवजांची मूळ दस्तऐवजांवरून छाननी करील आणि अर्जदाराने पुरविलेली माहिती, दस्तऐवज आणि पुरावा यांच्या खरेपणाबद्दल खात्री पटल्यास रीतसर परिपूर्ण भरलेला अर्ज मिळाल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत, तो नमुना-“क” मध्ये अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देईल.

(७) एका महिन्यात ज्यांना अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे देण्यात आलेली किंवा. यथास्थिती, नाकारण्यात आलेली आहेत अशा अर्जदारांच्या याद्या पुढील येणाऱ्या महिन्याच्या ५ तारखेपर्यंत सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या कार्यालयाच्या सूचना फलकावर लावण्यात येतील आणि त्या आशयाच्या प्रमाणपत्राची नोंदवहीत नोंदणी करण्यात येईल.

(८) अशा प्रत्येक प्रमाणपत्रावर पुढील गोष्टी असतील,—

(क) सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेल्या अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राचा अनुक्रमांक :

(ख) सक्षम प्राधिकाऱ्याची सही व कार्यालयीन मोहोर :

(ग) राष्ट्रपतींच्या आदेशाच्या यादीत नमूद केलेल्या अनुसूचित जमातीचा अनुक्रमांक तसेच आदेशाचे शीर्षक ;

(घ) सक्षम प्राधिकारी या पदावर काम करणाऱ्या अधिकाऱ्याच्या सहीच्या खाली त्याचे नाव व पदनाम ;

(ङ) प्रमाणपत्र दिल्याचा दिनांक व ठिकाण.

(९) सादर केलेल्या पुराव्याची छाननी केल्यावर, अर्जदाराच्या दाव्याबाबत सक्षम प्राधिकाऱ्याचे समाधान झाले नसेल तर, त्या प्राधिकाऱ्यास, त्याबाबतची कारणे नमूद केल्यानंतर, त्याला योग्य

वाटेल अशा पुढील चौकशीचा आदेश देता येईल. चौकशी करण्यासाठी, सक्षम प्राधिकारी, अर्जदाराला किंवा संबंधित इतर कोणत्याही व्यक्तीला चौकशीच्या कार्यवाहीसाठी उपस्थित राहण्यासाठी नोटीस दिल्याच्या दिनांकापासून पूर्ण पंधरा दिवसांची मुदत असलेली नोटीस देईल.

(१०) सक्षम प्राधिकाऱ्याने ज्या व्यक्तीस पोट-नियम (९) खाली नोटीस बजावली असेल ती व्यक्ती त्यामध्ये नमूद केलेल्या तारखेस त्याच्यासमोर उपस्थित राहण्यास कसूर करील त्याबाबतीत, सक्षम प्राधिकारी, तिला आणखी एकदा तशी संधी देईल आणि तेव्हा प्रकरणाच्या गुणावगुणांवरून अर्जावर तसेच उपस्थित केलेल्या असल्यास, हरकतींवर निर्णय देईल.

(११) अर्जदाराने सक्षम प्राधिकाऱ्यासमोर उपस्थित राहण्यास कसूर केली असेल त्याबाबतीत, सक्षम प्राधिकारी, चौकशीच्या आदेशाच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या कालावधीच्या आत चौकशी पूर्ण करील.

(१२) अर्जदाराने किंवा त्याच्या वतीने इतर कोणत्याही व्यक्तीने सादर केलेला पुरावा, आणि अर्जदाराचे निवेदन विचारात घेतल्यानंतर आणि सक्षम प्राधिकाऱ्याने गोळा केलेले साहित्य लक्षात घेतल्यानंतर दाव्याच्या खरेपणाबद्दल सक्षम प्राधिकाऱ्याची खात्री पटली असेल तर, तो, अर्ज मिळाल्याच्या दिनांकापासून पंचेचाळीस दिवसांच्या कालावधीच्या आत अर्जदाराला अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देईल. त्या प्राधिकाऱ्याचे समाधान झाले नसेल तर, त्यास, त्याबाबतची कारणे नमूद केल्यानंतर अर्ज नाकारता येईल.

(१३) अर्ज नाकारण्यात आला असेल तर, सक्षम प्राधिकारी, आदेश संमत केल्यानंतर आदेशाची एक प्रत अर्जदाराला मोफत देईल आणि त्याची पोच घेईल. सक्षम प्राधिकारी त्या आदेशाच्या खालच्या भागात असे विनिर्देशपूर्वक नमूद करील की, अर्जदारास अपील करण्याचा अधिकार आहे आणि अपील प्राधिकारी व अपीलाची मुदतमर्यादा याबद्दल उल्लेख करील.

५. स्थलांतरित व्यक्तींना अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देणे---

(१) अन्य राज्यांतून महाराष्ट्र राज्यात स्थलांतर.---(क) अन्य कोणत्याही राज्यातून/केंद्रशासित संघराज्यातून महाराष्ट्र राज्यात स्थलांतर केले असेल अशा अर्जदाराने, त्याच्या वडिलांना किंवा आजोबांना त्या राज्याच्या सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेले अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र सादर केल्यावर, संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याची खात्री पटल्यास, तो त्याला नमुना-“क-१” मध्ये अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देऊ शकेल.

(ख) असे अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देण्यापूर्वी, तपशीलवार चौकशी करणे आवश्यक आहे, असे सक्षम प्राधिकाऱ्याचे मत झाल्यास, अर्जदाराच्या मूळ राज्यामार्फत त्याला तसे करता येईल.

(ग) शिक्षण, रोजगार इत्यादी मिळण्यासाठी आपल्या मूळ राज्यातून महाराष्ट्रात स्थलांतरित झालेला अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्रधारक त्याच्या मूळ राज्याच्या अनुसूचित जमातीचा

असल्याचे मानण्यात येईल आणि महाराष्ट्र राज्यात नव्हे तर त्याच्या मूळ राज्यात लाभ मिळण्यास तो पात्र असेल.

स्पष्टीकरण.---पोट-नियम (१) च्या प्रयोजनार्थ, “दुसऱ्या राज्यातून स्थलांतरित” याचा अर्थ, - (एक) ज्या व्यक्तीने राष्ट्रपतींच्या पहिल्या आदेशाच्या दिवशी म्हणजेच ६ सप्टेंबर १९५० रोजी किंवा त्यानंतर दुसऱ्या कोणत्याही राज्यातून/संघराज्यक्षेत्रातून महाराष्ट्र राज्यात स्थलांतर केले असेल, अशी व्यक्ती ;

(दोन) ज्या व्यक्तीची जमात त्याच्या मूळ राज्यात अनुसूचित जमात म्हणून ओळखली जाते परंतु महाराष्ट्र राज्यात ती अनुसूचित जमात म्हणून ओळखली जात नाही आणि ज्या व्यक्तीची जमात त्याच्या मूळ राज्यात अनुसूचित जमात म्हणून अनुसूचित झालेली आहे त्याचप्रमाणे ती जमात महाराष्ट्र राज्यातसुद्धा अनुसूचित जमात म्हणून अनुसूचित झालेली आहे, अशा व्यक्तीचा सर्वसाधारण रहिवास राष्ट्रपतींच्या अध्यादेशान्वये त्याची जात अनुसूचित करतेवेळी महाराष्ट्र राज्याव्यतिरिक्त इतर राज्य/संघराज्यात असेल तर या दोन्ही परिस्थितीत त्याला स्थलांतरित समजण्यात येईल.

(२) राज्यातील एका जिल्ह्यातून दुसऱ्या जिल्ह्यात किंवा एका सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारितेतून दुसऱ्या सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारितेत स्थलांतर.---(क) ज्याने राज्यातील एका जिल्ह्यातून दुसऱ्या जिल्ह्यात किंवा एका सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारितेतून दुसऱ्या सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारितेत स्थलांतर केले असेल अशा एखाद्या अर्जदाराने, त्याच्या वडिलांना किंवा आजोबांना त्या जिल्ह्याच्या संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेले अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर, सक्षम प्राधिकाऱ्याची खात्री पटल्यास, तो त्याला नमुना-“क” मध्ये अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देऊ शकेल.

(ख) अनुसूचित जमातीसाठी राष्ट्रपतींच्या पहिल्या आदेशाच्या दिवशी म्हणजेच दि.६ सप्टेंबर १९५० रोजी किंवा त्यानंतर अर्जदाराच्या वडिलांच्या मूळ जिल्ह्याच्या त्यावेळच्या सक्षम प्राधिकाऱ्याने त्याच्या वडिलांना किंवा आजोबांना दिलेले अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र सादर केल्यावर, जेथून त्याने सध्याच्या जिल्ह्याच्या ठिकाणी स्थलांतर केले आहे अशा दुसऱ्या जिल्ह्याच्या अर्जदाराला, सक्षम प्राधिकारी, नमुना-“क” मध्ये अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देईल.

स्पष्टीकरण.---या पोट-नियमाच्या प्रयोजनार्थ, “राज्यातील स्थलांतरीत व्यक्ती” याचा अर्थ,—(एक) अनुसूचित जमातीच्या राष्ट्रपतींच्या पहिल्या आदेशाच्या दिवशी म्हणजेच दि.६ सप्टेंबर १९५० रोजी किंवा त्यानंतर, ज्या व्यक्तीने राज्यातील एका जिल्ह्यातून दुसऱ्या जिल्ह्यात किंवा एका सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारितेतून दुसऱ्या सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारितेत स्थलांतर केले आहे आणि जिचे पालक महाराष्ट्र राज्याचे सर्वसाधारण रहिवाशी आहेत, अशी व्यक्ती.

(दोन) दिनांक ६ सप्टेंबर १९५० रोजीच्या राष्ट्रपतींच्या पहिल्या आदेशानंतर जन्मलेल्या व्यक्तीच्याबाबतीत, अनुसूचित जमातीचा दर्जा संपादन करण्यासाठी राष्ट्रपतींच्या अनुसूचित

जमातीच्या आदेशाच्या अधिसूचनेच्यावेळी त्याच्या वडिलांचे, आजोबांचे जे कायमस्वरूपी निवासस्थान असेल ते त्याचे सर्वसाधारण निवासाचे स्थान असेल.

(तीन) नियम ४ चे पोट-नियम (९) ते (१३) च्या तरतुदी स्थलांतरित व्यक्तीचा अर्ज नाकारण्यासंदर्भात, योग्य त्या फेरफारांसह लागू होतील.

६. **सक्षम प्राधिकाऱ्याने अभिलेख ठेवणे.**---(१) सक्षम प्राधिकारी, त्याने दिलेल्या अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्रांची नमुना-“ड” मध्ये नोंदवही ठेवील.

(२) सक्षम प्राधिकारी, ज्या प्रत्येक महिन्यामध्ये अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देण्यात आले असेल त्याच्या पुढील येणाऱ्या महिन्याच्या ५ तारखेपूर्वी पुढील प्राधिकरणांना त्या प्रमाणपत्राच्या नोंदवहीचा गोषवारा पाठवील :-

- (अ) आयुक्त/संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे ;
- (ब) संबंधित अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती ;
- (क) संबंधित जिल्हयाचा जिल्हाधिकारी ;
- (ड) तहसिलदार कार्यालय ;

(३) सक्षम प्राधिकाऱ्याने अशा प्रकारे ठेवलेली अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्रांची नोंदवही सर्वसामान्य जनतेच्या निरीक्षणासाठी खुली ठेवण्यात येईल.

७. **तक्रारी.**---(१) ज्या व्यक्तीला अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देण्यात आले आहे ती व्यक्ती त्या जमातीची नसल्याबद्दलच्या कोणत्याही तक्रारीची किंवा अभिकथनाची संबंधित तपासणी समितीकडून चौकशी करण्यात येईल.

(२) संबंधित तपासणी समिती, तक्रार मिळाल्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या कालावधीत अशा सर्व तक्रारींवर निर्णय देईल. अर्जदाराविरुद्ध योग्य ती कारवाई करण्यासाठी उक्त अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र ज्याने दिलेले असेल त्या सक्षम प्राधिकाऱ्यास निर्णय कळविल.

(३) तपासणी समिती, चुकीचे अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र दिल्याबाबत संबंधित शिस्तविषयक नियमान्वये प्रमाणपत्र देणाऱ्या अधिकाऱ्यांविरुद्ध आवश्यक ती कार्यवाही सुरू करण्यासाठी विभागीय आयुक्तांनासुध्दा समितीचा निर्णय कळविल.

८. **अपील प्राधिकारी.**--- (१) अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळण्याचा अर्ज सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून फेटाळण्यात आला असेल तर अर्जदारास, अर्ज फेटाळण्याच्या आदेशाच्या तारखेपासून तीस दिवसांच्या आत संबंधित अपील प्राधिकाऱ्याकडे अर्ज फेटाळण्याच्या आदेशाविरुद्ध अपील दाखल करता येईल.

(२) अपील प्राधिकारी, ज्या कारणावरून अपील दाखल करण्यात आले असेल ती कारणे तपासून पाहिल आणि आणखी दस्तऐवज मिळविल किंवा मार्गविल, आणि आवश्यक वाटेल तर सक्षम प्राधिकाऱ्याचा आणखी अभिलेख मार्गविल आणि तीन महिन्यांच्या कालावधीच्या आत अपील प्राधिकारी त्याबाबतीत योग्य व उचित वाटतील असे आदेश काढील.

(३) अपील प्राधिकारी, अर्जदारास त्याचे म्हणणे ऐकून घेण्याची उचित संधी देईल. त्यानंतर त्याला योग्य वाटेल असा आदेश काढील.

(४) अपील प्राधिकाऱ्याने, अशा तऱ्हेने काढलेल्या आदेशाची एक प्रत अर्जदारास आणि आदेशानुसार कारवाई करण्याच्या निदेशासह संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्यास पाठविल.

९. **तपासणी समितीच्या बैठकी आणि गणपूर्ती.**---(१) कोणतीही सुनावणी करण्यासाठी किंवा निर्णय घेण्यासाठी बैठकीस एकूण पाच सदस्यांपैकी पुढील तीन सदस्यमिळून अनुसूचित जमात प्रमाणपत्र तपासणी समितीची गणपूर्ती होईल :---

(१) अध्यक्ष किंवा उपाध्यक्ष

(२) सदस्य-सचिव

(३) अन्य कोणताही सदस्य.

(२) एका विशिष्ट बैठकीत चार सदस्य उपस्थित असतील आणि समान संख्येतील सदस्यांची दोन भिन्न मते असतील तर प्रकरण निर्णयासाठी पूर्ण समितीसमोर ठेवण्यात येईल.

(३) बहुमताने घेतलेला निर्णय समितीचा निर्णय असेल.

(४) तपासणी समिती महिन्यातून कमीत कमी एकदा बैठक घेईल.

१०. **दक्षता पथकाची रचना**—राज्यशासन, चौकशी करण्यासाठी प्रत्येक अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीला सहाय्य करण्यासाठी दक्षता पथकाची स्थापना करील त्यात,—

(एक) वरिष्ठ पोलीस उप-अधीक्षक ;

(दोन) पोलीस निरीक्षक ; (निरीक्षकांची संख्या प्रकरणांच्या संख्येवर अवलंबून असेल)

(तीन) पोलीस निरीक्षकांना सहाय्य करण्यासाठी पोलीस शिपाई ;

(चार) संशोधन अधिकारी.

शालेय व गृह चौकशी करून आणि नियम १२ च्या पोट-नियम (२) अन्वये तपासणी समितीने दिलेल्या निर्देशानुसार इतर चौकशी करून पोलीस कर्मचारीवर्ग सामाजिक दर्जाच्या दाव्यासंबंधी तपास करील.

११. **तपासणी समितीने अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राची तपासणी करणे.**---

(१) सक्षम प्राधिकाऱ्यांकडून अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळाल्यानंतर, अधिनियमाच्या कलम-३ मध्ये नमूद केलेल्या प्रयोजनांकरिता अनुसूचित जमातींसाठी असलेले लाभ किंवा सवलतींचा फायदा घेऊ इच्छिणारी कोणतीही व्यक्ती, अशा प्रमाणपत्राच्या तपासणीसाठी आणि वैधता प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी संबंधित तपासणी समितीकडे नमुना-“इ” मध्ये अर्ज करील.

(२) अर्जदार त्याच्या अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राच्या तपासणीसाठी त्याच्या अर्जासोबत पुढील दस्तऐवज सादर करील :-

(क) मूळ दस्तऐवज.---(एक) एका सांक्षातिक प्रतीसह, अर्जदाराचे मूळ अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र ;

(दोन) नमुना-“फ” मधील शपथपत्र ;

(ख) अर्जदाराच्यासंदर्भातील दस्तऐवजांच्या सांक्षातिक प्रती.—

(एक) प्राथमिक शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र

(दोन) शाळा प्रवेशाच्या नोंदवहीचा उतारा

(तीन) जन्म नोंदवहीचा उतारा

(ग) वडिलांबाबतचे दस्तऐवज---

(एक) जन्मनोंदवहीचा उतारा

(दोन) प्राथमिक शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र

(तीन) शाळा प्रवेश नोंदवहीचा उतारा

(चार) अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र

(पाच) वडील सेवेत असल्यास, सेवा पुस्तकाच्या ज्या पृष्ठांवर धर्म व जमातीची नोंद असेल त्या पृष्ठांचा उतारा

(सहा) वडील अशिक्षित असल्यास, अर्जदाराच्या वडिलांच्या बाजूकडील वयस्क रक्तसंबंधित नातेवाईकाचे प्राथमिक शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र आणि शाळा प्रवेश नोंदवहीचा उतारा

(घ) अन्य दस्तऐवज.---(एक) जन्म नोंदवही, ७/१२ चा उतारा, विक्री विलेख इत्यादी सारखा महसुली अभिलेख

(दोन) त्याच्या अनुसूचित जमातीसंबंधीच्या दाव्याच्या पुष्टयर्थ असलेले अन्य कोणतेही संबंधित दस्तऐवज

(तीन) अनुसूचित जमातीच्या दाव्याच्या पुष्टयर्थ अर्जदाराच्या जवळच्या ज्या नातेवाईकांची वैधता प्रमाणपत्रे सादर केली आहेत त्यांची शपथपत्रे.

(३) अर्जदार, तपासणी समितीला छाननी करण्यासाठी जेव्हा जेव्हा आवश्यक असेल तेव्हा मूळ प्रमाणपत्रे आणि दस्तऐवज सादर करील.

१२. तपासणी समितीने अनुसरावयाची कार्यपद्धती.---(१) अर्ज मिळाल्यानंतर तपासणी समिती किंवा तिने प्राधिकृत केलेली व्यक्ती अर्जाची. अर्जातील माहितीची आणि दस्तऐवजांची छाननी करील आणि अर्ज मिळाल्याची पोच देईल. सदस्य-सचिव, तपासणीसाठी मिळालेल्या अर्जाची अध्यक्षांने विहित केलेल्या नोंदवहीत नोंद घेईल.

(२) अर्जदाराने सादर केलेल्या लेखी पुराव्याबाबत तपासणी समितीचे समाधान झाले नाही तर, तपासणी समिती ते अर्ज शालेय, गृह आणि इतर चौकशी करण्यासाठी दक्षता पथकाकडे पाठविल.

(३) दक्षता अधिकारी, अर्जदाराच्या निवासाच्या स्थानिक ठिकाणी आणि तो ज्या ठिकाणी राहात असेल त्या मूळ ठिकाणी आणि नेहमीच्या राहाण्याच्या ठिकाणी किंवा स्थलांतराबाबतीत, तो राहात असलेल्या ज्या मूळ ठिकाणाहून त्याने स्थलांतर केले असेल अशा नगरात किंवा शहरात किंवा गावाच्या ठिकाणी जाईल.

(४) दक्षता अधिकारी, अर्जदार किंवा त्याचे आईवडील किंवा यथास्थिती, त्याचे पालक यांच्याकडून दावा केलेल्या सामाजिक दर्जाची व्यक्तिशः तपासणी करील आणि सर्व वस्तुस्थितीची माहिती गोळा करील.

(५) दक्षता पथक, अर्जदाराच्या जमातीची तपासणी करण्यासाठी अर्जदाराच्या आई-वडिलांची किंवा पालकांची किंवा अर्जदाराचीसुध्दा तपासणी करील.

(६) चौकशी पूर्ण झाल्यानंतर, दक्षता पथक त्यांचा अहवाल तपासणी समितीला सादर करील, तपासणी समिती, दक्षता पथकाने सादर केलेल्या अहवालाची छाननी करील.

(७) दक्षता पथकाचा अहवाल अर्जदाराच्या बाजूने असेल आणि अर्जदाराचा दावा खरा व सत्य असल्याबाबत तपासणी समितीची खात्री पटल्यास, तपासणी समिती **वैधता प्रमाणपत्र** देऊ शकेल. वैधता प्रमाणपत्र नमुना-“ग” मध्ये देण्यात येईल.

(८) दक्षता पथकाचा अहवाल आणि इतर उपलब्ध दस्तऐवजांच्या आधारावर अर्जदाराने केलेल्या दाव्याबाबत तपासणी समितीचे समाधान झाले नाही तर, समिती, अर्जदारास कारणे दाखवा नोटीस देईल आणि दक्षता अधिकाऱ्याच्या अहवालाची एक प्रतही पोच देय नोंदणी डाकेने पाठविल. आवश्यक असेल तर संबंधित विभाग प्रमुखालाही एक प्रत पाठविल. नोंटिशीमध्ये दर्शविण्यात येईल की, अभिवेदन किंवा उत्तर कोणतेही असल्यास ते नोटीस मिळाल्याच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत द्यावे आणि कोणत्याहीबाबतीत, हा कालावधी नोटीस मिळाल्याच्या तारखेपासून तीस दिवसांहून अधिक असणार नाही. अर्जदाराने, कालमर्यादा स्थगित करण्यासाठी किंवा ती वाढविण्यासाठी विनंती केल्यास अशा प्रकरणी त्याला वाजवी कालमर्यादा देण्यात येईल.

(९) (क) व्यक्तिशः म्हणणे ऐकून घेतल्यानंतर दाव्याच्या खरेपणाविषयी तपासणी समितीचे समाधान झाल्यास नमुना-“ग”मध्ये वैधता प्रमाणपत्र देण्यात येईल.

(ख) व्यक्तिशः म्हणणे ऐकून घेतल्यानंतर दाव्याच्या खरेपणाविषयी आणि अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राच्या अचूकतेविषयी तपासणी समितीचे समाधान झाले नाही तर, ती प्रमाणपत्र रद्द करण्यात आल्याचा आदेश काढील आणि प्रमाणपत्र जप्त करील आणि हे, समुचित प्राधिकाऱ्यास नोंदवहीत आवश्यक त्या नोंदी घेण्यासाठी आणि आवश्यक ती पुढील कारवाई

करण्यासाठी कळविल. त्यानंतर अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्रावर “रद्द आणि जप्त करण्यात आले” असा शिक्का मारण्यात येईल.

१३. **संबंधित तपासणी समितीने दाखल करावयाची तक्रार.**---संबंधित तपासणी समितीने किंवा त्या प्रयोजनार्थ, तपासणी समितीने यथोचितरित्या; प्राधिकृत केलेल्या अन्य कोणत्याही अधिकाऱ्याने, ज्याने हेतूपुरस्सर जमातीचे प्रमाणपत्र, जो हक्कदार नाही अशा अर्जदारास दिले असेल अशा संबंधित अधिकाऱ्याविरुद्ध, अधिनियमाच्या कलम १३ पोट-कलम (२) अन्वये, राज्य शासनाच्या पूर्व मान्यतेने त्याला त्याचे म्हणणे मांडण्याची संधी दिल्यानंतर अपराधाची न्यायचौकशी करण्याची अधिकारिता असलेल्या एखाद्या फौजदारी न्यायालयात तक्रार दाखल करता येईल.

१४. **प्रमाणित प्रती.**---अर्जावरून तपासणी समितीच्या निर्णयाच्या प्रमाणित प्रती समितीचे पूर्ण समाधान झाल्यास संबंधित व्यक्तीस (उमेदवारा व्यतिरिक्त) पुरविण्यात येतील.

१५. **वैधता प्रमाणपत्राची दुसरी प्रत देण्यासाठी कार्यपद्धती.**---मूळ वैधता प्रमाणपत्र गहाळ झाल्यास, चोरीला गेल्यास किंवा आग, पूर, भूंकप इत्यादिसारख्या नैसर्गिक आपत्तींमुळे नष्ट झाल्यास मूळ अभिलेखांची छाननी केल्यानंतर, नवीन कार्यपद्धतीनुसार, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती लॅमिनेट केलेले दुसरे वैधता प्रमाणपत्र देईल. यथोचितरित्या शपथबद्ध केलेल्या शपथपत्रासह वैधता प्रमाणपत्राची दुसरी प्रत मिळावी यासाठी अर्ज करण्यात येईल. अशा प्रमाणपत्रावर “दुसरी प्रत” असा स्पष्टपणे उल्लेख केलेला असेल.

१६. **सक्षम प्राधिकाऱ्याने आणि अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीने अभिलेख जतन करणे.**---(१) (क) सक्षम प्राधिकारी, अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्रांचा अभिलेख खालीलप्रमाणे जतन करील :—

(एक) देण्यात आलेल्या अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राची एकत्रित नोंदवही---कायमस्वरूपी

(दोन) व्यक्तिगत प्रकरण

दहा वर्षे

(ख) अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीच्या कार्यालयात तपासणी केलेल्या प्रकरणांचे अभिलेख खालीलप्रमाणे जतन करण्यात येतील.---

(एक) प्रकरण नोंदवहा

कायमस्वरूपी

(दोन) व्यक्तिगत प्रकरणांचा अभिलेख

तीस वर्षे

(तीन) अन्य कोणताही अभिलेख

दहा वर्षे.

नमुना “ अ ”

[नियम ३ (१) पाहा]

अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी अर्जाचा नमुना

प्रति

जिल्हाधिकारी किंवा

उप विभागीय अधिकारी (महसूल)

किंवा

उप जिल्हाधिकारी (प्राधिकृत).

विषय.—अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळण्याबाबत.

महोदय,

मी खाली सही करणार

अर्ज

करतो/करते की, माझ्या स्वतःसाठी, माझ्या मुलां/मुलींसाठी अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राची आवश्यकता असल्याने माझ्या जमातीच्या दाव्याच्या पुष्ट्यर्थ मी पुढील माहिती सादर करीत आहे :---

१. (अ) अर्जदाराचे पूर्ण नाव :
सध्याचा पत्ता :
गावाचे नाव :
तहसील व जिल्हा :
डाक कार्यालयाचे नाव :
- (ब) सध्याचा व्यवसाय :
(क) परंपरागत व्यवसाय :
- २ (अ) वडिलांचे पूर्ण नाव व पूर्ण पत्ता :
(वडील हयात नसल्यास, त्यांच्या
निवासस्थानाचा शेवटच्या ठिकाणाचा पत्ता)
(ब) सध्याचा व्यवसाय :
(क) परंपरागत व्यवसाय :

३. (अ) (एक) अनुसूचित जमातीचे नाव :
(दोन) पोट-जमात
- (ब) (एक) मातृ-भाषा :
(दोन) बोली-भाषा
४. प्रमाणपत्राची आवश्यकता असलेल्या :
व्यक्तीबाबतची माहिती.
- (अ) अर्जदाराचे मूळ गाव (ठिकाण)/तहसील/ :
जिल्हा (६ सप्टेंबर, १९५० रोजी किंवा
त्या विशिष्ट जमातीच्या अधिसूचनेच्या
दिनांकास जेथे अर्जदाराचे कुटुंब राहात
होते ते ठिकाण.)
- (ब) जर व्यक्ती तिच्या मूळ गावाव्यतिरिक्त :
इतर गावात (निवासस्थानाच्या सर्वसाधारण
ठिकाणी) राहात असल्यास, त्या गावाचे
नाव
- (क) मूळ गाव सोडल्याचे वर्ष :
(ड) मूळ गाव सोडल्याची कारणे (म्हणजे :
शिक्षण, नोकरी इत्यादी).
- (ई) सध्याच्या गावातील वास्तव्याची कारणे :
(म्हणजे शिक्षण, नोकरी इत्यादी).
- (फ) जन्म ठिकाण :
- (ग) जेथे त्याने/तिने शिक्षण घेतले त्या :
प्राथमिक शाळेचे नाव-गाव तहसील,
जिल्हा.
- (ह) जेथे त्याने/तिने शिक्षण घेतले त्या :
माध्यमिक शाळेचे/ महाविद्यालयाचे नाव-
गाव, तहसील, जिल्हा.
५. (१) त्याच्या अनुसूचित जमातीच्या दाव्याच्या :
पुष्ट्यर्थ पुरावा

- (अ) (एक) अर्जदाराचा, त्याच्या/तिच्या :
वडिलांचा किंवा वडिलांच्या बाजूकडील
वयस्क नातेवाईकाचा जन्म नोंदवहीतील
उतारा.
- (दोन) अर्जदाराचा, उपलब्ध असल्यास :
त्याच्या वडिलांचा किंवा आजोबांचा
प्राथमिक शाळा प्रवेश नोंदवहीतील उतारा.
- (तीन) अर्जदाराचा व त्याच्या/तिच्या
वडिलांचा प्राथमिक शाळा सोडल्याचा
दाखला.
- (ब) अशा अनुसूचित जमातीच्या अधिसूचनेच्या :
दिनांकापूर्वी अनुसूचित जमातीच्या व
निवासस्थानाच्या सर्वसाधारण ठिकाणासंबंधी
लेखी पुरावा.
- (क) अर्जदाराचे वडील किंवा रक्ताचे नातेवाईक :
शासनाच्या सेवेत किंवा इतर कोणत्याही
सेवेत असल्यास, त्यांचा जमातीचा उल्लेख
असलेला सेवा अभिलेखातील (पुस्तकातील)
उतारा
- (ड) अनुसूचित जमाती छाननी समितीकडून दिलेले :
अर्जदाराच्या वडिलांचे किंवा काकांचे किंवा
वडिलांच्या बाजूकडील इतर कोणत्याही
वयस्क नातेवाईकांचे असल्यास, वैधता
प्रमाणपत्र.
- (ई) असल्यास, महसूली अभिलेख किंवा :
ग्रामपंचायतीतील अभिलेख.
- (फ) असल्यास, इतर संबंधित लेखी पुरावा :
:
- (२) अतिरिक्त माहिती :
:
- (अ) अर्जदाराचे नातेवाईक राहात असलेल्या ५ :
गावांची नावे.

- (ब) अनुसूचित जमातीच्या देवदेवतांची नावे :
- (क) ज्या व्यक्तीने धर्मातर केले असेल ती व्यक्ती :
धर्मातरापूर्वी पूजा करीत असलेल्या
देवदेवतांची नावे.
६. अर्जदाराच्या वडिलांचे/आजोबांचे मूळ गाव, तहसील :
व जिल्हा.
७. असल्यास, अर्जदाराच्या मूळ गावासंबंधीचा पुरावा :
८. (अ) वडिल किंवा जवळचे नातेवाईक यांनी :
अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र किंवा
शासकीय सवलती घेतल्या आहेत काय ?
- (ब) नमुना अ-१ मधील अर्जासोबत जोडावयाचे :
शपथपत्र.
९. (अ) अर्जदाराने अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्रासाठी :
सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे पूर्वी अर्ज केलेला
आहे काय ? (महाराष्ट्र राज्यातील किंवा
इतर राज्यातील सक्षम प्राधिकारी धरून).
केला असल्यास, कोणाकडे व केव्हा ?
(प्रत जोडावी).
- (ब) छाननी समितीकडून देण्यात आलेले :
अर्जदाराच्या वडिलांचे किंवा वडिलांच्या
बाजूकडील इतर कोणत्याही वयस्क
नातेवाईकांचे वैधता प्रमाणपत्र.

तसे असल्यास कोणाला व केव्हा देण्यात
आले (सत्य प्रत जोडावी).

मी, शपथपूर्वक असे घोषित करतो/करते की, या अर्जात माझ्याकडून देण्यात आलेली माहिती खरी आहे. नंतर ती, खोटी असल्याचे आढळून आल्यास, भारतीय दंड संहितेची कलमे १९३(२), १९९ व २०० यांच्या तरतुदीनुसार माझ्यावर खटला भरण्यात येईल व तदनुसार शिक्षा करण्यात येईल, याची मला जाणीव आहे.

आपला,

ठिकाण

(अर्जदाराची सही)

दिनांक

नमुना “अ-१”

[नियम ३ (२) पाहा]

अर्जदाराने अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र मिळण्याबाबतच्या अर्जासोबत सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे सादर करावयाचे शपथपत्र

मी, श्री./श्रीमती/कुमारी
श्री. यांचा मुलगा/मुलगी, वय वर्ष,
व्यवसाय राहणार तहसील
जिल्हा महाराष्ट्र राज्य खालीलप्रमाणे गांभीर्यपूर्वक प्रतिज्ञा करतो की—

मी, या अनुसूचित जमातीचा आहे.
मी धर्माचा आहे. माझे निवासाचे मूळ ठिकाण
तहसील , जिल्हा हे आहे.

मी, महाराष्ट्र राज्यात किंवा इतर कोणत्याही राज्यात अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी अर्ज केलेला आहे/केलेला नाही; मला अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र देण्यात आलेले आहे/देण्यात आलेले नाही.

*माझ्या वडिलांच्या बाजूकडील कोणत्याही नातेवाईकास महाराष्ट्र राज्यात किंवा इतर कोणत्याही राज्यात अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र मिळालेले आहे/नाकारण्यात आलेले आहे.

*माझ्या वडिलांच्या बाजूकडील
(१)

(२) या माझ्या जवळच्या नातेवाईकांस मिळालेले वैधता प्रमाणपत्र अर्जासोबत जोडलेले आहे. उक्त व्यक्ती नात्याने माझे आहे.

अर्जात व या शपथपत्रात दिलेली माहिती माझ्या संपूर्ण माहितीप्रमाणे व विश्वासाप्रमाणे वस्तुस्थितीवर आधारित व अचूक आहे.

सही

(अर्जदाराचे नाव)

नमुना “ ब ”

[नियम ४(४) पाहा]

सक्षम प्राधिकाऱ्याने ठेवावयाच्या अर्जाच्या नोंदवहीचा नमुना

अनु- क्रमांक	अर्ज केलेल्या व्यक्तीचे नाव	तहसील/ जिल्हा	अर्ज मिळाल्याचा दिनांक	निर्णयाचा दिनांक (दिल्याचा/ नाकारल्याचा)	अनुसूचित जमात प्रमाणपत्राचा क्रमांक व दिनांक	शेरा क्रमांक (७)
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)

नमुना “ क ”

[नियम ४(६) व ५(२) (अ) व (ब) पाहा]

अनुसूचित जमात प्रमाणपत्राचा नमुना
(महाराष्ट्राच्या सर्वसाधारण रहिवाशांकरिता)

अनुक्रमांक.....

प्रमाणित करण्यात येते की, श्री./श्रीमती/कुमारी.....
हे श्री..... यांचा मुलगा/मुलगी,
गांव/शहर*,..... जिल्हा/विभाग*,
राज्यातील असून क्रमांक..... वर असलेल्या..... जमातीचे आहेत,
जी खालील आदेशान्वये अनुसूचित जमात म्हणून ओळखली जाते.

संविधान (अनुसूचित जमाती) आदेश, १९५०.

(अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमातींची यादी (फेरबदल) आदेश, १९५६, मुंबई पुनर्रचना अधिनियम, १९६० याद्वारे सुधारणा केल्याप्रमाणे)

“अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आदेश (सुधारणा) अधिनियम, १९७६ (१९७६ चा क्र.१०८)

“अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आदेश (सुधारणा) अधिनियम, २००२ (२००३ चा क्र.१०)

२. श्री./श्रीमती/कुमारी* आणि त्याचे/तिचे
कुटुंब हे राज्याच्या जिल्ह्यातील/विभागातील*
गावाचे/शहराचे * सर्वसाधारण रहिवाशी आहेत.

महाराष्ट्र राज्यातील एका
जिल्ह्यातून दुसऱ्या
जिल्ह्यात स्थलांतर
केलेल्या अनुसूचित
जमातीच्या व्यक्तीबाबत
लागू.

महाराष्ट्र राज्यातील एका जिल्ह्यातून दुसऱ्या जिल्ह्यात
स्थलांतर केलेल्या अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींना
खालीलप्रमाणे लागू.

३. हे प्रमाणपत्र, यांनी (सक्षम प्राधिकाऱ्याचे
नांव), श्री./श्रीमती/ कुमारी* यांचे वडील
श्री., गाव/नगर* , जिल्हा/विभाग*
महाराष्ट्र राज्य यांना क्रमांक दिनांक रोजी दिलेल्या
प्रमाणपत्राच्या आधारावर देण्यात येत असून महाराष्ट्र राज्यात ती क्रमांक वर अनुसूचित
जमात म्हणून ओळखली जाते.

सही

(नाव))

पदनाम

ठिकाण

दिनांक

(कार्यालयाची मोहोर)

* कृपया लागू नसेल तो मजकूर खोडावा.

टीप : येथे वापरण्यात आलेल्या "सर्वसाधारण रहिवासी" या संज्ञेला लोकप्रतिनिधीत्व अर्थानियम. १९५० याच्या कलम २० मध्ये जो अर्थ
असेल तोच असेल.)

नमुना “ क-१ ”

[नियम ५ (१) (क) पाहा]

दुसऱ्या राज्यातून महाराष्ट्र राज्यात स्थलांतर केलेल्या व्यक्तींसाठी अनुसूचित जमात
प्रमाणपत्राचा नमुना

अनुक्रमांक

प्रमाणित करण्यात येते की, श्री./श्रीमती/कुमारी हे
श्री. यांचा/यांची मुलगा/मुलगी, गाव/
शहर*, जिल्हा/विभाग*, , राज्य/संघराज्य*
या क्षेत्रातील असून क्रमांक वर असलेल्या जमातीचे आहेत जी खालील
आदेशान्वये अनुसूचित जमात म्हणून ओळखली जाते—
संविधान (अनुसूचित जमाती) आदेश, १९५०.
संविधान (अनुसूचित जमाती) (संघराज्य) आदेश, १९५१.
(अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमातींची यादी (फेरबदल) आदेश, १९५६, मुंबई पुनर्रचना
अधिनियम, १९६०, पंजाब पुनर्रचना अधिनियम, १९६६, हिमाचल प्रदेश राज्य अधिनियम, १९७०,
उत्तर-पूर्व क्षेत्र (पुनर्रचना) अधिनियम, १९७१, अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आदेश
(सुधारणा) अधिनियम, १९७६ (१९७६ चा क्र.१०८) याद्वारे सुधारणा केल्याप्रमाणे).
अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आदेश (सुधारणा) अधिनियम, १९७६ याद्वारे
सुधारणा केल्याप्रमाणे संविधान (अंदांमन आणि निकोबार बेट) अनुसूचित जमाती आदेश, १९५९.
संविधान (दादरा आणि नगर हवेली) अनुसूचित जमाती आदेश, १९६२
संविधान अनुसूचित जमाती (उत्तर प्रदेश) आदेश, १९६७
संविधान (गोवा, दमण आणि दिव) अनुसूचित जमाती आदेश, १९६८
संविधान (नागालँड) अनुसूचित जमाती आदेश, १९७०
संविधान (सिक्कीम) अनुसूचित जमाती आदेश, १९७८
अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आदेश (सुधारणा) अधिनियम, २००२ (२००३ चा
क्र.१०).

२. हे प्रमाणपत्र, यांनी (सक्षम
प्राधिकाऱ्याचे नाव), श्री./श्रीमती/ कुमारी* यांचे वडील
श्री., गाव/नगर*
जिल्हा/विभाग* , राज्य/संघराज्यक्षेत्र* यांना
क्रमांक , दिनांक रोजी दिलेल्या प्रमाणपत्राच्या
आधारावर देण्यात येत असून राज्य / संघराज्य क्षेत्रात ती क्र. वर अनुसूचित
जमात म्हणून ओळखली जाते.

सही

(नाव))

पद

ठिकाण

(कार्यालयीन मोहोर)

दिनांक

राज्य

* लागू नसेल ते खोडावे.

कृमया विनिर्दिष्ट राष्ट्रपती आदेश उद्धृत करावा.

टीप.—येथे वापरलेल्या "सर्वसाधारण रहिवासी" या शब्द प्रयोगाचा, लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियम, १९५० च्या कलम २० मध्ये जो अर्थ असेल तोच अर्थ असेल.

नमुना “ इ ”

[नियम ११ (१) पाहा]

अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राची तपासणी करण्यासाठी; अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीकडे सादर करावयाच्या अर्जाचा नमुना

प्रति,

उप संचालक (संशोधन) तथा सदस्य-सचिव,

अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती,

..... विभाग

विषय.---अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राची तपासणी करण्याबाबत.

महोदय,

मी, खाली सही करणारयासाठी माझ्या अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्राची (दावा) तपासणी करण्याची विनंती करीत आहे. मी, माझ्या अनुसूचित जमातीच्या दाव्या पुष्ट्यर्थ पुढील माहिती आणि दस्तऐवज सादर करीत आहे. मूळ प्रमाणपत्र त्याची तपासणी झाल्यानंतर कृपया मला परत करावे.

- (१) अर्जदाराचे संपूर्ण नाव :
सध्याचा पत्ता :
गाव/नगर/शहर/तहसील व जिल्हा आणि :
टपाल कार्यालयाचे नाव दूरध्वनी क्रमांक
- (२) अर्जदाराच्या वडिलाचे संपूर्ण नाव आणि :
कायमचा पत्ता (वडील हयात नसतील तर,
त्यांच्या शेवटच्या निवासस्थानाचा पूर्ण पत्ता
नमूद करणे)
- (३) अर्जदाराच्या वडिलांचा सध्याचा व्यवसाय, :
पत्ता आणि दूरध्वनी क्रमांक.
- (४) वडील नोकरी करीत असतील तर त्यांचे :
पद आणि दूरध्वनी क्रमांकासह नोकरीचा
पत्ता.

- (५) वडिलांचे शिक्षण :
- (६) कुटूंबाचा परंपरागत व्यवसाय :
- (७) अर्जदाराने दावा केलेली अनुसूचित जमात/
पोटजमात/जमातीचा भाग किंवा गट :
- (८) (अ) अर्जदाराची मातृभाषा :
- (ब) बोलीभाषा :
- (क) देव/देवी :
- (ड) अर्जदाराच्या नातेवाईकांची/जमातीतील
व्यक्तींची पाच आडनावे :
- (९) (अ) अर्जदाराचे मूळ ठिकाण, पोस्ट, तहसील, :
जिल्हा
- (ब) त्याने ते ठिकाण सोडले असेल तर ते कधी :
व कोणी सोडले तसेच त्याचे कारण
- (क) ठिकाणाचे नाव (दि.६.९.१९५० रोजी :
अर्जदाराचे वडील/आजोबा जेथे राहत होते
ते गाव/नगर/शहर, तालुका आणि जिल्हा)
- (१०) (अ) अर्जदार सध्याच्या ठिकाणी केव्हापासून राहत :
आहे आणि त्याने त्याचे मूळ ठिकाण
सोडल्याची कारणे.
- (ब) सध्या मूळ ठिकाणी कोण राहात आहे त्याचा :
पत्ता व दुरध्वनी क्रमांक
- (क) मूळ गावी घर,जमीन आहे का ? :
- (ड) जमीन असल्यास ७/१२ चा उतारा आहे :
का,महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६
याच्या कलम ३६, ३६-क अन्वये जमिनीची
नोंद घेण्यात आली आहे का ?
- (११) अर्जदाराने ज्या प्राधिकाऱ्याकडून त्याचे :
अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र घेतले तो
प्राधिकारी आणि प्रमाणपत्राचा क्रमांक व
दिनांक.

- (१२) अर्जदाराने ज्या दस्तऐवजांच्या आधारे सक्षम :
प्राधिकाऱ्याकडून अनुसूचित जमातीचे
प्रमाणपत्र मिळविलेले आहे तो दस्तऐवज.
- (१३) अर्जदार ज्या विद्याशाखेत सध्या शिकत :
आहे त्या शाखेचे नाव, वर्ष, शैक्षणिक संस्थेचे
नाव, दूरध्वनी क्रमांकासहित तिचा पत्ता.
- (१४) अर्जदाराने ज्या शैक्षणिक संस्थेत शिक्षण घेतले/शिक्षण घेत आहे त्याबाबतची
माहिती :—

शैक्षणिक संस्थेचे	शिक्षणाचा
नाव व पत्ता	कालावधी

- (अ) प्राथमिक शिक्षण (इयत्ता पहिलीपासूनची :
उचीत माहिती देणे)
- (ब) माध्यमिक शिक्षण :
- (क) महाविद्यालयीन शिक्षण :
- (१५) अर्जदाराचे वडिल ज्या शैक्षणिक संस्थेत शिकत होते त्याची माहिती:—
शिक्षणाचे टप्पे शैक्षणिक संस्थेचे शिक्षणाचा
नाव व पत्ता कालावधी
- (अ) प्राथमिक शिक्षण (इयत्ता पहिलीपासूनची
माहिती देणे)
- (ब) माध्यमिक शिक्षण
- (क) महाविद्यालयीन शिक्षण

- (१६) (अ) अर्जदाराच्या कुटूंबातील ज्यांनी शिक्षण घेतले :
असेल त्या सदस्यांची नावे (म्हणजेच वडील,
काका, मोठा भाऊ, बहीण, सख्ये काका)
- (ब) उपरोक्त सदस्यांपैकी कोणत्याही व्यक्तीने :
अनुसूचित जमात प्रमाणपत्र मिळविले आहे
का आणि ते अनुसूचित जमातीच्या लाभाचा
फायदा घेत आहेत का, जर होय तर
केव्हापासून आणि कसे.

(१७) (अ) यापूर्वी कुटूंबातील कोणत्याही सदस्याच्या :
अनुसूचित जमात प्रमाणपत्राची तपासणी
करण्यात आली होती का, जर होय, तर
कुटूंबातील सदस्याचे नाव, त्याचे अर्जदाराशी
नाते आणि तपासणी का व केव्हा करण्यात
आली.

(ब) वैधता प्रमाणपत्र मिळविले असल्यास, त्याचा :
क्रमांक व दिनांक (प्रत जोडणे)

(१८) नोकरीच्या कारणास्तव अनुसूचित जमात :
प्रमाणपत्राची (दावा) पडताळणी करावयाची
असल्यास, अर्जदाराच्या नियुक्ती
प्राधिकाऱ्याचे पद, पत्ता आणि दूरध्वनी क्रमांक
नमूद करणे.

(अ) निवड केल्याचा दिनांक :

(ब) सेवेत रुजू झाल्याचा दिनांक :

(क) पदोन्नती मिळाली असल्यास, पदोन्नतीचा :
दिनांक

(ड) सध्याच्या कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी :
क्रमांक

(१९) निवडणूकीच्या कारणास्तव अनुसूचित जमात :
प्रमाणपत्राची (दावा) पडताळणी करावयाची
असल्यास, निवडणूकीची माहिती देणे.

(अ) निवडणूकीचा प्रकार, ठिकाण, तालुका, :
जिल्हा

(ब) निवडणूकीचा दिनांक :

(क) मतदार संघाचे नाव व क्रमांक :

(२०) पुढील दस्तऐवज जोडण्यात यावेत. आवश्यक
(मूळ प्रमाणपत्र व त्याच्या साक्षांकित प्रती)

(अ) मूळ दस्तऐवज---

(१) साक्षांकित प्रतीसह अर्जदाराचे अनुसूचित :
जमात प्रमाणपत्र

(२) शपथपत्र :

(ब) अर्जदाराबाबतच्या दस्तऐवजाच्या सांक्षातिक :
प्रती

तपशील

जोडण्यात आले आहेत/नाहीत

(१) अर्जदाराचे प्राथमिक शाळा सोडल्याचे :
प्रमाणपत्र

(२) शाळा प्रवेश नोंदवहीचा उतारा :

(३) जन्म व मृत्यू नोंदवहीचा उतारा :

(क) अर्जदाराच्या वडिलांबाबतच्या दस्तऐवजाच्या
सांक्षातिक प्रती---

(१) प्राथमिक शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र :

(२) शाळा प्रवेश नोंदवहीचा उतारा :

(३) जन्म व मृत्यू नोंदवहीचा उतारा :

(४) विहित नमुन्यातील अनुसूचित जमाती :

प्रमाणपत्र. *

(५) सेवेत असल्यास, त्याच्या सेवा पुस्तकात :
अनुसूचित जमात दर्शविणाऱ्या पहिल्या
पृष्ठाचा/पृष्ठांचा उतारा.

(६) वडिल अशिक्षित असतील तर :
अर्जदाराच्या सख्ख्या वयस्क रक्ताचे नाते
असलेल्यांचे प्राथमिक शाळा सोडल्याचे
प्रमाणपत्र आणि शाळा प्रवेश नोंदवहीचा
उतारा.

(ड) अन्य दस्तऐवज—

(१) जन्म नोंदवही, विक्री विलेख (सेल :
डीड), ७/१२ चा उतारा इत्यादि सारखे
महसुली अभिलेख.

(२) अर्जदाराच्या अनुसूचित जमात दाव्याच्या :
पुष्क्यर्थ, ज्याचे वैधता प्रमाणपत्र सादर
करण्यात आले आहे अशा वडिलांच्या
बाजूकडील जवळच्या नातेवाईकाचे शपथपत्र.

(३) अर्जदाराने पित्याच्या बाजूकडील :
कोणतेही प्रमाणपत्र वैध किंवा अवैध
ठरविले असल्यास त्याच्या तपशिलासह
त्याबाबतीतील माहिती नमूद करणारे,
रीतसर करून दिलेले शपथपत्र.

(४) अर्जदाराच्या अनुसूचित जमात :
प्रमाणपत्राच्या (दावा) पुष्टयर्थ, अन्य
कोणतेही संबंधित पुरावे/दस्तऐवज.

वरीलपैकी कोणताही दस्तऐवज उपलब्ध नसल्यास, तो दस्तऐवज उपलब्ध नसल्याची
कारणे नमूद करणे.

मी, पडताळणी करण्यासाठीच्या अर्जासोबत, मूळ दस्तऐवज आणि वरीलप्रमाणे त्याच्या
साक्षात्कृत प्रती सादर करित आहे. मी शपथपूर्वक असे लेखी जाहीर करतो की, मी अर्जात
भरलेली माहिती माझ्या संपूर्ण माहितीप्रमाणे व विश्वासानुसार सत्य व अचूक आहे.

ठिकाण :

आपला,

दिनांक :

(अर्जदाराची सही)

(अर्जदाराच्या वडिलांची/पालकांची सही)

नमुना “ फ ”

[नियम ११(२) (अ) पाहा]

अर्जदाराने अनुसूचित जमात प्रमाणपत्राच्या पडताळणीसाठी केलेल्या अर्जाच्या नमुन्यासोबत छाननी समितीला सादर करावयाचे शपथपत्र.

मी,

श्री. यांचा मुलगा/मुलगी/पत्नी

वय वर्षे व्यवसाय राहणार

..... तहसिल जिल्हा

महाराष्ट्र राज्य, याद्वारे प्रतिज्ञापूर्वक पुढीलप्रमाणे कथन करतो की—

मी, या अनुसूचित जमातीचा आहे. मी धर्माचा

आहे यांनी दि. रोजी दिलेल्या क्रमांक च्या

माझ्या अनुसूचित जमातीच्या प्रमाणपत्राच्या पडताळणीसाठी मी अर्ज केलेला आहे.

*माझ्या वडिलांच्या बाजूकडील कोणत्याही नातेवाईकाचे अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र तपासणी समितीकडून कधीही अवैध ठरलेले नाही.

*अर्जासोबत माझ्या वडिलांच्या बाजूकडील पुढील नातेवाईकांचे वैध/अवैधतेसंबंधीचे दस्तऐवज जोडत आहे.

(१)

(२)

ज्या नातेवाईकांची वैधता प्रमाणपत्रे या अर्जासोबत जोडली आहेत त्यांच्याशी असलेले, वर नमूद केलेले, नाते दर्शविणारा वंशवृक्ष.

अर्जासोबत जे कोणतेही दस्तऐवज जोडण्यात आले आहेत आणि अर्जामध्ये ज्या प्रकारची माहिती मी पुरविलेली आहे ती माझ्या संपूर्ण माहिती व विश्वासानुसार सत्य व अचूक आहे.

सही

(अर्जदाराचे नाव)

नमुना “ ग ”

[नियम १२ (७) व १२ (९) (अ) पहा]

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था,

महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

अनुसूचित जमात प्रमाणपत्र तपासणी समिती

.....विभाग.....

वैधता प्रमाणपत्र

अनुक्रमांक

प्रकरण क्रमांक

दिनांक

दस्तऐवज व संबंधित वस्तुस्थिती यांचा विचार केल्यानंतर असे प्रमाणित करण्यात येते की श्री./श्रीमती/कु. हे/ह्या या अनुसूचित जमातीचे आहेत. म्हणून तपासणी समितीकडून त्याचे/तिचे क्रमांक असलेले दिनांक चे जिल्हाधिकारी/उप-विभागीय अधिकारी/उप जिल्हाधिकारी/कार्यकारी दंडाधिकारी जिल्हा यांनी दिलेले अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र वैध ठरले आहे.

(नाव))

सदस्य सचिव व उपसंचालक (संशोधन)

मोहोर

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

एम. रमेशकुमार,

शासनाचे सचिव.